

прав людини» // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 30. [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

6. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод від 04.11.1950 р. [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004.

7. Конституція України: [в ред. від 08.01.2015 р.] / - С.: ТОВ «ВВП Нотіс», 2015. - 48с.

8. Рішення Конституційного Суду України з питань верховенства права: від 2 листопада 2004 року №15-рп/200. [Електронний ресурс] // Сайт Конституційного Суду України. Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=9851>.

**Доцент кафедри теорії держави та права НАВС справ, к.ю.н., доцент
Здобувач кафедри теорії держави та права НАВС**

Осауленко Андрій Олександрович, Терещук Микола Миколайович МЕЖІ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УРЯДУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

В межах визначення видів юридичної відповідальності вищих органів державної влади вагомим значення набуває виокремлення відповідальності виконавчої гілки влади.

Так, В.А. Виноградов в межах публічно-правової відповідальності вищих органів державної влади виділяє урядову, хоча при цьому зауважує, що виокремити особливості такого виду відповідальності є достатньо складним завданням [1].

При визначенні меж відповідальності уряду як вищого органу виконавчої гілки влади в державі слід зауважити, що вона багато в чому взаємопов'язана з політичною відповідальністю.

В сучасній юридичній літературі не немає єдиного підходу щодо розуміння сутності юридичної відповідальності уряду.

Так, О. В. Мельник вказує, що юридична відповідальність уряду носить політичний характер, але набуває конституційної форми, тобто закріплена в конституційних актах [2, с. 281].

Дещо іншою є позиція В. Б. Авер'янова, який розуміє її виключно як вид політичної відповідальності [3, с. 31].

Слід зазначити, що питання політичної відповідальності уряду є достатньо вивченим у сучасній юридичній літературі.

Так, О.В. Хоменко підкреслює, що політична відповідальність уряду має місце у випадках, коли уряд звітує за свою роботу перед президентом, парламентом та прем'єр-міністром [4, с. 1040].

Це означає, що чітких меж між юридичною і політичною відповідальністю уряду не існує.

Виходячи з вищевикладеного, слід погодитися з думкою О. Т. Волошук, яка вважає, що відсутність єдиного підходу до визначення меж юридичної відповідальності уряду пов'язується з відсутністю чіткої предметної сфери, охопленої поняттям юридичної відповідальності [5, с. 70].

Вважаємо доцільним при визначенні меж юридичної відповідальності уряду, врахувати зауваження І. Мінаєвої, яка розмежовує конституційно-правову і публічно-правову відповідальність, оскільки остання є відповідальністю органів державної влади, в той же час суб'єктами конституційно-правової виступають усі учасники конституційно-правових відносин [6, с. 40].

Таким чином, конституційно-правова відповідальність є лише одним із видів юридичної відповідальності, а публічно-правова носить не лише правовий, а й політичний характер, тому є більш ширшою за своїм змістом.

Крім цього, аналізуючи юридичну складову публічно-правової відповідальності уряду, вважаємо недоречним ототожнювати конституційну та конституційно-правову відповідальність.

На нашу користь вказує й думка Л. Наливайка, який стверджує, що конституційна та конституційно-правова відповідальність не є тотожними поняттями, оскільки перша включає в себе усі види юридичної відповідальності, які передбачені нормативно-правовими актами держави, на відміну від останньої, настання якої пов'язане з порушенням норм Конституції

суб'єктами публічної влади в державі [7, с. 46].

Таким чином можна дійти висновку, що суб'єктами конституційно-правової, або ж, як зазначає О. Совгіря, державно-правової відповідальності [8, с. 84] є спеціальні суб'єкти правовідносин, які представляють інтереси держави, до числа яких належить і уряд.

Аналізуючи юридичну відповідальність слід зауважити, що вона може розглядатися з двох позицій: перспективної та ретроспективної.

На нашу думку, аналіз перспективної юридичної відповідальності уряду є недоцільним, оскільки вона, перш за все, розглядається крізь призму морально-етичних елементів його діяльності, в той час як ретроспективна – у зв'язку з вчиненням правопорушення винним суб'єктом.

Тому вважаємо правильною позицію О. Совгірі, який зазначає, що перспективну юридичну відповідальність несуть усі суб'єкти державно-правових відносин, в той час коли ретроспективну – суб'єкти цих відносин за неналежне виконання покладених на них обов'язків [8, с. 85].

Отже, аналіз урядової відповідальності слід здійснювати виключно з ретроспективної позиції, передумови настання якої визначені та встановлені нормативно-правовими актами держави.

Не менш важливим залишається питання визначення меж публічно-правової відповідальності уряду шляхом визначення місць та ролей у ній її складових: юридичної та політичної відповідальності.

Зокрема, В.М. Шаповал відзначає, що сукупність політичної та юридичної відповідальності уряду формує особливу процедуру, яка реалізується за участю парламенту [9, с. 60].

Така особлива процедура притягнення уряду до публічно-правової відповідальності зумовлена двома факторами: правовим статусом уряду до порядку його формування.

Так, І.І. Дахова відзначає, що юридична відповідальність уряду безпосередньо залежить від його правового статусу, оскільки він є визначальним фактором взаємодії вищого органу виконавчої влади з іншими органами держави, зокрема з парламентом і главою держави [10, с. 36-37].

Звідси випливає, що такі елементи правовідносин між урядом та парламентом або главою держави як підзвітність та підконтрольність формують основу юридичної відповідальності вищого органу виконавчої гілки влади в державі.

В сучасній юридичній літературі існує достатньо широкі підходи визначення видів відповідальності уряду.

Так, згідно з класифікацією, запропонованою В.Є. Чиркіним, до видів відповідальності уряду можна віднести політичну, кримінальну, дисциплінарну, та цивільну [11, с. 348-350].

На нашу думку, така класифікація є неповною, оскільки не містить такого виду відповідальності як конституційно-правова.

Крім цього, такий підхід є неправильним, оскільки політична відповідальність існує в комплексі з юридичною, а саме з конституційно-правовою, тому в контексті публічно-правової відповідальності уряду виділяти її в окремий вид вважаємо недоцільним.

Таким чином, порядок притягнення до публічно-правової відповідальності уряду має бути особливим, а негативні наслідки повинні носити не лише політичний, а й юридичний характер, оскільки настають лише на підставах та в межах, визначених Конституцією та конституційними нормативно-правовими актами.

Список використаних джерел:

1. Виноградов В.А. Основания конституционно-правовой ответственности / В.А. Виноградов // Законодательство. – 2003. – № 2 [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.constitution.garant.ru/DOC.3967918.htm>

2. Мельник О. В. Конституційно-правова і політична відповідальність вищих органів державної влади / О. В. Мельник // Науковий вісник НАВСУ. – К., 1999. – № 1. – С. 10-15.

3. Авер'янов В.Б. Президент і уряд: новий розподіл повноважень / В. Б. Авер'янов // Юридична Україна. – 2003. – № 6. – С.19-25.

4. Хоменко О.В. Виконавча влада за умов парламентської республіки та монархії (парламентської демократії) / О.В. Хоменко // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 1037-1045 [Електронний ресурс] . – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_1_165.pdf
5. Волощук О. Т. Конституційно-правова та політична відповідальність уряду як вищого органу державної влади / О. Т. Волощук // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2012. – Випуск 628. – С. 68-73.
6. Мінаєва І. Конституційно-правова відповідальність органів публічної влади / І. Мінаєва // Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць. – 2009. – № 2. – С. 36-42.
7. Наливайко Л. Проблеми визначення поняття, специфічних ознак та функцій конституційної відповідальності у сучасній конституційній теорії / Л. Наливайко // Право України. – 1999. – № 10. – С. 45-48.
8. Совгіря О. Уряд як суб'єкт конституційно-правової та політичної відповідальності / О. Совгіря // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2011. – № 86. – С. 84-87.
9. Шаповал В.М. Форма держави в конституційному праві / В.М. Шаповал // Вісник Конституційного суду України. – 2003. - № 2. – С. 56-62.
10. Дахова І.І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аспект : дис... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Дахова Ірина Іванівна. Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого – Х., 2006. – 197 с.
11. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран : учебник / В.Е. Чиркин. – М.: Юристъ, 1997. – 568 с.

Студентка 5-го курсу ННІ №4
НАВС Кіровоградське відділення

Павлова Ірина Олександрівна

ПРАВО НА СПАДКУВАННЯ ПРИ ПЕРЕБУВАННІ У ФАКТИЧНИХ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИНАХ

На сьогоднішній день дедалі більше пар живуть спільно, однією сім'єю без державної реєстрації шлюбу. Тому, на нашу думку, *актуально* буде зупинитись на деяких юридичних особливостях так званих фактичних шлюбних відносин, а також проблемах, які можуть виникати у зв'язку з такими відносинами.

Зупинимось у даній статті детальніше на деяких майнових правовідносинах, а також спорах, що випливають із спадкування, коли один з учасників фактичних шлюбних відносин протягом тривалого часу проживає з другою особою або з іншими особами послідовно чи навіть одночасно.

Проблеми, що виникають з існування фактичних шлюбних відносин, існували завжди, але вони рідко ставали об'єктом самостійних правових досліджень. Сімейний кодекс України (далі – СК) не дає конкретних відповідей на спірні питання, породжені наявністю досліджуваних у цій статті відносин. Однак у контексті даного кодексу існує вираз – „жінка й чоловік, які не перебувають у шлюбі між собою”. До того ж, ст. 74 СК хоч і не повною мірою, але все ж таки намагається прирівняти фактичний шлюб до зареєстрованого. Водночас питання про можливість одночасного перебування у фактичному шлюбі з однією особою та зареєстрованому не припиненому шлюбі з іншою залишилося не вирішеним. Передбачений ст. 25 СК фундаментальний принцип шлюбно-сімейних відносин – одношлюбність – досить часто порушується [1].

Подібні негаразди, а також відсутність чіткої системи правового регулювання відносин фактичного шлюбу автоматично виключає єдиний підхід судових органів до вирішення пов'язаних з ним спорів.

За загальними правилами, щодо майна осіб, які зареєстрували свій шлюб, встановлений законний режим, суть якого полягає в тому, що майно, яке було нажите чоловіком і дружиною за